

Výstupy z workshopu v rámci semináře

Jak reagovat na narůstající protiromské projevy?

1. 10. 2013, 17.30–20.30

KD Metropol, Senovážné nám. 2, České Budějovice, Kruhový sál

Workshop vedli a zapsali lektori:

Ondřej Lánský

(sociolog, mluvčí ProAlt)

David Poživil

(sociální pracovník a aktivista)

Seminář se konal v rámci projektu „Jde to i jinak: možnosti boje proti chudobě a odstraňování genderových nerovností“, který je financován z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost (OP VK) financovaného Evropským sociálním fondem (ESF).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Seminář:

Seminární část zahájil David Poživil a představil metodu komunitní práce s Romy jako jednu z možných odpovědí na protiromské pochody. Komunitní práce – v České republice nepříliš využívaná – nabízí zajímavé možnosti, jak pozitivně ovlivnit život v tzv. sociálně vyloučených lokalitách, kam často protiromské pochody směřují, a které jsou v ČR často Romy – ale zdaleka nejenom jimi – obývány. Komunitní práce, zvláště taková, která je založena na zmocňování (empowermentu) vylučovaných obyvatel může výrazně přispět k jejich větší participaci na životě společnosti a také jim samotným umožňuje definovat svoje potřeby a cíle, aniž by tak bylo činěno za ně „shora“. Součástí komunitní práce je i rovina vztahu mezi vylučovanými a majoritou, která může být dlouhodobou a trpělivou komunitní prací výrazně zlepšena, což může např. zabránit další eskalaci protiromských projevů a vést naopak k jejich zmírňování a zároveň také postupně zvyšovat úroveň společenské participace sociálně exkludovaných.

Druhý seminář věnoval Ondřej Lánský tématu stereotypů, fám a tzv. HOAXů o Romech, které často právě k protiromským projevům vedou, a možnostem reakcí na ně. Zde např. v duchu knihy Místa kultury, jejímž autorem je Homi K. Bhabha, vysvětluje tento fenomén v neortodoxním duchu postkoloniálních teorií a zároveň nabízí některá možná řešení – např. politiku reartikulace. Šlo zde především o to ukázat, že oporou zhoršující se situace Romů jsou různé praktiky (právě stereotypy apod.), které vytvářejí jakousi páteř moci v hlavách samotných lidí (majority i Romů). V politice reartikulace jde o to prakticky se vzepřít této politice pomocí informování a překrucování stereotypů tzv. „na opak“.

Po každém semináři také následovalo několik otázek, z nichž některé byly později rozvíjeny v rámci workshopu.

Průběh workshopu:

V Českých Budějovicích proběhlo před naším seminářem několik protiromských pochodů. Právě budějovičtí občané, kteří se různými způsoby angažovali v reakcích na ně, a nebo se stále angažují ve snaze zamezit dalším pochodům, se účastnili semináře i workshopu. Šlo tedy o účastníky již do značné míry znalé problematiky, které nejvíce zajímalo hlavně sdílení zkušeností z jiných míst (oba lektori se účastnili akcí proti protiromským pochodům i v jiných městech), reflexe jejich vlastní zkušenosti a samozřejmě také možné způsoby, jak na protiromské projevy reagovat.

Workshop se tedy věnoval hlavně praktickým aspektům možných reakcí. Účastníky byly nejdříve definovány „symptomy“ protiromských projevů. Konkrétně byla zvolena slova pochod, pogrom a hoax, načež byly diskutovány příčiny i řešení těchto „symptomů“ i protiromských projevů jako takových.

Workshop měl charakter společné diskuze nad těmito složitými otázkami, prokládané konkrétnějšími informacemi o tématech z předchozí seminární části.

Jedním z často zmiňovaných problémů, který místní obyvatelé výrazně vnímali, byl mediální obraz „vyloučené lokality“, konkrétně sídliště Máj, na které pochody směřovaly. Mezi účastníky bylo několik tamních obyvatel, kteří se s pojetím Máje jako „problémové“ a „vyloučené“ lokality neztotožňovali. Právě mediální realita byla diskutována jako jeden ze zdrojů protiromských projevů u nás.

Jako jeden z problémů účastníci vnímali časté zmiňování skutečné či domnělé etnicity pachatelů závažných ale často i banálních trestných činů či přestupků a s tím související nadpočetnost zmínek o Romech v médiích v souvislosti se zločinností. Zde jsme také naráželi na problematiku fám a hoaxů, jakožto falešných zpráv, které ale mohou mít velmi reálné dopady.

Při diskuzi o dalších příčinách protiromských projevů byly zmiňovány např. osobnost člověka, kdy za potencionální náchyllost k předsudkům a rasismu byla brána psychologie osobnosti konkrétních lidí. Byly zmíněny i příčiny systémové. Jmenován byl například kapitalismus a s ním spojené nerovnosti mezi lidmi jako viník těchto projevů.

Další velmi diskutovanou kapitolou bylo téma politiků, z nichž někteří byli označeni přímo za podněcovatele protiromských nálad, ze kterých pak těží politické body pro sebe. Část politiků pak účastníci vnímají jako pasivní sledovatele dění, kteří se proti němu nevysloví, i když by mohli a podle účastníků měli. Zde jsme se bavili jednak o politice celostátní, jednak o místních politicích, kde již však přímo nepanovala shoda, kdo co dělá a nedělá, případně by dělat měl. Šlo asi o jediné téma, ve kterém se účastníci mezi sebou výrazněji rozcházel.

Pro úplnost ještě dodejme, že mezi příčinami protiromských nálad se objevily i velká koncentrace Romů na jednom místě a také široký problém vzdělání, ze kterého jsou Romové často vylučováni. Samotný vzdělávací systém podle některých účastníků také nepodněcuje kritické přemýšlení nad předsudky většinové společnosti.

Výstupy z workshopu:

Zároveň s hledáním příčin byly rovnou diskutovány i možné návrhy řešení protiromských projevů.

Padl návrh na zvýšení mezd nebo dokonce návrh na zavedení tzv. nepodmíněného základního příjmu, jako možného řešení nejen situace vylučovaných Romů ale i jako nástroj snižování často reálné frustrace většinové společnosti z vlastní nedostatečné finanční situace, která, v kombinaci s hoaxy o údajných výhodách pro Romy mohou být jedním ze spouštěčů protiromských pochodů.

Důležitou roli podle účastníků hraje prevence, např. v rovinně kvalitní sociální práce, včetně komunitní. Účastníci se shodli, že je ale potřeba – právě v duchu komunitní práce – hledat řešení ve směru zesponu nahoru a ne naopak, přičemž kritizovali některá rozhodnutí města, jako zvýšení represe ale i budování nákladného centra sociálních služeb na sídlišti Máj, u kterého jim vadí, že nebyl nikterak diskutován s tamními obyvateli, ale jde podle nich o pouhé rozhodnutí shora, které může, ale nemusí uspět. Jako konkrétnější návrh řešení padl požadavek na legislativní vymezení sociálního bydlení a jeho zavedení v České republice. Méně konkrétním návrhem byl požadavek na více pracovních příležitostí, u kterého se ale účastníci shodli, že nevědí, jak by mohl být realizován.

Co se týče řešení problému s médii a politiky, navrhovali účastníci společné řešení v podobě co největšího společenského tlaku na nápravu obecných problémů i každého jednoho pochybení, ať už v podobě požadavku na upuštění médií od informování o etnicitě pachatelů nebo třeba požadavku na přesměrování médií od nekritického přebírání fám k větší opatrnosti, případně přímo jejich vyvracení, pokud se již objeví. Politici by měli být pod společenským dohledem a na jejich případné protiromské projevy či mlčení k nim by měla občanská společnost reagovat a požadovat nápravu, o což se ostatně někteří účastníci již snaží.

Jako další návrhy řešení problému protiromských projevů byly zmíněny i návrhy jako kvalitnější práce policie (nejen represe), hledání pozitivních vzorů mezi Romy ale i ve většinové společnosti a také obecně snaha o větší participaci samotných Romů na řešení protiromských projevů.

Asi nejkonkrétnější návrh řešení problému s fámami – hoaxy padl od jedné z účastnic, která by ráda viděla internetovou stránku zaměřenou ne na vyvracení hoaxů všeobecně (takové již existují) ale specificky na vyvracení hoaxů protiromských. Její vznik se bude snažit sama iniciovat.

Celkově se účastníci shodli, že problém je akutní a komplikovaný, že se ale některá možná řešení nabízejí a že jsou to právě oni sami, kdo se – minimálně o některá z nich – mohou pokusit a také se již v rámci svých možností pokoušejí. Jak již bylo řečeno, účastníky byly jak jedinci z řad účastníků protiakcí proti romským pochodům v Českých Budějovicích tak i členové místních politických stran, či občanských iniciativ, snažících se o nápravu současné špatné situace, kteří již za sebou různé aktivity v tomto směru mají.

Semináře i workshop byly účastníky hodnoceny pozitivně a jako přínosné, snad tedy můžeme doufat v to, že se, slovy jedné z účastnic „ta příšerná atmosféra u nás opravdu změní k lepšímu“.